

OPPLANDSARKIVET

STUDIETUR TIL STOCKHOLM 4-6.11 2006

RAPPORT

1 INNLEDNING

1.1 Kort om Opplandsarkivet

Opplandsarkivet er et samarbeidstiltak mellom Oppland fylkeskommune og museene i fylket. Nettverket består av 13 arkivavdelinger som er lokalisert ved museene i Oppland. Ni av avdelingene er privatarkivavdelinger, fire er folkemusikkarkiv. Nettverket koordineres av et faglig sekretariat som er organisert under *Mjøsmuseet AS*.

Da Opplandsarkivet ble opprettet i 1981 var intensjonene å styrke det arkivfaglige arbeidet ved museene og å koordinere innsamling av private arkiv både lokalt og regionalt. I dag oppbevarer bevaringsinstitusjonene tilknyttet Opplandsarkivet samt Statsarkivet i Hamar så å si alt innsamlet privatarkivmateriale i Oppland.

1.2 Bakgrunn og mål for studieturen

I tråd med *Årsplan for Opplandsarkivets sekretariat 2009* skulle avdelingslederne ved Opplandsarkivet gis tilbud om en studietur i løpet av året, for å styrke kompetansen og samholdet i nettverket. Studieturen ble gjennomført 4-6. november 2009 og 10 medarbeidere deltok.

Følgende mål om kompetanseheving dannet bakgrunnen for ønsket om å la studieturen gå til fire stockholmsinstitusjoner:

- Mål:** Arkivarene får økt innsikt i bevaring og komplettering av bedriftsarkiv. Økt innsikt i drift og administrasjon av en større arkivinstitusjon for næringslivet.
Tiltak: Besøk til *Centrum för Näringslivshistoria*
- Mål:** Arkivarene får økt innsikt i formidling gjennom digitalisering
Tiltak: Besøk til *Stockholms stadsarkiv*. Arkivet satser på digitalisering av viktige kildegrupper, blant annet gjennom etablering av nettstedet *Stockholmskällan*
- Mål:** Folkemusikkarkivarene får innsikt i daglig drift av en større arkivinstitusjon for folke- og tradisjonsmusikk
Tiltak: Besøk til *Svenskt visarkiv* ved *Statens musiksamlingar*
- Mål:** Folkemusikkarkivarene får økt innsikt i forvaltning og formidling av musikk- og instrumenthistorie.
Tiltak: Besøk til *Musikmuseet* ved *Statens musiksamlingar*

2 INSTITUSJONSBESØKENE

2.1 *Centrum för näringslivshistoria* www.naringslivshistoria.se

Opplandsarkivets medarbeidere ble mottatt av institusjonens leder, Alexander Husebye, som orienterte om institusjonens historie og aktivitet. Etter presentasjonen fikk medarbeiderne en omvisning i bygningen og i magasinene.

Centrum för Näringslivshistoria ligger strategisk plassert i industriområdet Bromma i Stockholm. Institusjonen har over 30 års erfaring med å bevare og formidle svensk næringslivshistorie og med å ta hånd om svenske bedrifters arkivmateriale. Den forvalter ca

60 000 hyllemeter med arkiv fra om lag 7 000 ulike aktører. Institusjonen har 25 ansatte, de fleste er arkivarer.

Centrum för Näringslivshistoria har en omsetning på om lag 35 mill. i året. Støtten fra det offentlige er minimal. Institusjonen finansierer sin virksomhet på følgende måte: Det private næringslivet tilbys medlemskap som innebærer at bedriftenes arkivmateriale oppbevares, ordnes og registreres. Institusjonen skriver også bedriftshistorie som formidles i bokform eller via internett. Se for eksempel www.ericssonhistory.com. Institusjonen omtales jevnlig i mediene og markedsføres dermed også jevnlig for nye kunder.

Følgende prosjekter kan nevnes som eksempler fra Centrum för Näringslivshistorias aktivitet:

- Historisk dokumentasjon av *Hennes & Mauritz AS*. Siden moderbedriften har tatt vare på lite eget kildemateriale, samles historien inn via ulike kanaler
- Fokus på kvinnelige bedriftseiere og bedriftsledere
- Digitalisering og langtidslagring av fotomateriale
- Ansvar for *Designarkivet*, i samarbeid med *Svensk Form*: www.designarkiv.se

Centrum för Näringslivshistorias virksomhet viser at det er mulig å drive en arkivinstitusjon for næringslivet basert på privat finansiering. Siden dette er en *nasjonal institusjon* kan den rette sine tjenester mot de store aktørene i svensk næringsliv¹. Men institusjonen forvalter også arkivene etter mange mindre bedrifter med mindre betalingsevne. Svenske bedrifter har nytte av institusjonens tjenester på ulike måter; i tillegg til den konkrete bevaringen av arkivmaterialet kan bedriftene dra nytte av de profileringsmulighetene som ligger i Centrum för Näringslivshistorias prosjekter og produkter.

På dette grunnlaget kan det være interessant for Opplandsarkivet å ta opp en diskusjon om mulighetene for en lignende styrking av finansieringen gjennom private aktører:

- Kan det innføres en medlemsordning?
- I så fall: Hva kan et medlemskap koste og hva vil det innebære av gjensidige forpliktelser?
- Hvilke tjenester vil vi kunne tilby med hensyn til formidling og profilering?

Opplandsarkivet i samtale med Alexander Husebye, Centrum för Näringslivshistoria. Foto: Kari-Mette S. Avtjern

Centrum för Näringslivshistoria, Stockholm. Foto: Kari-Mette S. Avtjern

¹ Centrum för Näringslivshistoria står i en særstilling som nasjonal institusjon. Men Sverige har også *regionale arkivinstitusjoner* som i hovedsak er privat finansiert, dog med et litt større innslag av offentlig støtte. Et eksempel er ArkivCentrum Örebro: www.arkivcentrum.se

2.2 **Stockholms stadsarkiv** www.ssa.stockholm.se

Opplandsarkivets medarbeidere ble mottatt av Lennart Ploom, leder for *Avdelningen Omvärld och service*, som arbeider med Stadsarkivets direkte kunderelaterte virksomhet. Ploom orienterte om institusjonens historie og presenterte ulike pågående formidlingsprosjekter. Deretter fikk Opplandsarkivet en omvisning i bygningen og i magasinene.

Stockholms Stadsarkiv holder til på Kungsholmen sentralt i Stockholm. I 1943 ble et syv etasjer dypt magasin innviet i Kungsklippan. Lesesal og kontorer sto ferdig i 1959, lokalene ble utvidet og modernisert i 2004.

I kraft av Stockholms lange historie som storby og administrasjonssenter forvalter Stockholms stadsarkiv et meget stort arkivmateriale. I alt dreier det seg om en arkivmengde på ca. 7 hyllemil, som strekker seg fra 1400-tallet og fram til i dag.

Følgende spennende arkiveksemples og prosjekter kan nevnes fra Stockholms Stadsarkivs virksomhet:

- *Rotemansarkivet*: I 1878 oppsto den kommunale organisasjonen Rotemansinstitusjonen i Stockholm. Byen ble inndelt i et antall folkebokføringsdistrikt, såkalte roter, og ansvaret for folkebokføringen ble overtatt av rotemennene. Rotemansinstitusjonen var aktiv fram til 1926. Rotemansopplysningene gir meget detaljrik informasjon om datidens stockholmere. Siden slutten av 1970-tallet har Stadsarkivet registrert opplysningene i en audiovisuell database som publikum kan søke i via institusjonens nettside.
- Databasen *Stockholmskällan* er et samarbeid mellom Stadsarkivet, Stadsmuseet, Stadsbiblioteket og Spårvägmuseet i Stockholm. Her finnes foto, film, tegninger, kart, litteratur og statistikk som forteller om stockholmlivet gjennom seklene. Prosjektet startet i 2003 og ble etablert som eget nettsted i 2006. Det store kildematerialet gir anledning til fordypning i en rekke ulike tema. Dette ABM-prosjektet ble utviklet i samarbeid med utdanningsetaten i byen og var først og fremst et tilbud til elever og lærere på trinn 6-12. Med 500 000 treff pr. år har Stockholmskällan blitt en så stor suksess at den nå er etablert som en permanent virksomhet. Databasen redigeres og utvides kontinuerlig og har faste stillinger ved alle de involverte institusjonene.

Stockholms Stadsarkivs prosjekter viser hvilke formidlingsmuligheter som oppstår i kjølvannet av ny digital teknologi. Det har vært meget lærerikt og inspirerende for Opplandsarkivet å besøke en institusjon som har kommet så langt i satsingen på digitalisering. Det har også vært inspirerende å høre og se hvordan prosjektene er resultatet av godt samarbeid mellom ABM-institusjoner.

2.3 **Svenskt visarkiv** www.visarkiv.se

Opplandsarkivets medarbeidere ble mottatt av institusjonens leder, musikketnologen Dan Lundberg. Han orienterte om arkivets historie og presenterte ulike formidlingsprosjekter. Deretter fikk Opplandsarkivet en omvisning i magasinet og i institusjonens tekniske rom.

Svenskt visarkiv (Centrum for folkmusik- och jazzforskning) inngår i Statens musiksamlingar sammen med Statens musikbibliotek og Musikmuseet. Institusjonen ble etablert som en stiftelse av visedikteren og radiomannen Ulf Peder Olrog i 1951, og gikk over i statlig eie i 1970. Den ligger i Østermalm i Stockholm sentrum og er samlokalisert med Statens musikbibliotek. Institusjonen har 15 ansatte.

Svenskt visarkiv er en forskningsinstitusjon med nasjonalt ansvar for dokumentasjon og vitenskapelig bearbeiding og publisering av svensk vokal og instrumental folkemusikk, viser, eldre populærmusikk og jazz. Den forvalter et stort arkivmateriale; av lydmateriale dreier det seg om ca. 40.000 avsnitt som er innspilt i alle deler av Sverige. I tillegg forvaltes en tilsvarende stor samling kopier av opptak utført av andre institusjoner og av privatopptak. Institusjonen har også et stort forskningsbibliotek og en håndskriftsamling.

Institusjonen er åpen for publikum. Her kan man blant annet besøke institusjonens bibliotek, studere mikrofilmmateriale, søke i arkivets lydsamlinger i et eget lytterom og bestille egne kopier av lydopptakene. Deler av arkivets lydatalog er gjort tilgjengelig på internett.

Følgende prosjekter kan nevnes som eksempler fra Svenskt visarkivs aktivitet:

- Dokumentasjon og forskning på vokaltradisjoner hos nordiske reisende (tater- og romfolket)
- 'Kulturpolitiska urvalsprosesser'. Analyse av arkivmaterialet som forvaltes av Svensk visarkiv
- Digitalisering av innspillinger av musikk fra Karibia og Uruguay
- Dokumentasjon og formidling av musikk med politisk innhold

Det var utbytterikt og inspirerende for Opplandsarkivet å få innsikt i den daglige driften av en nasjonal musikkarkivinstitusjon, med tanke både på innsamling, bevaring, katalogisering og formidling. *Svenskt visarkiv* var vel verdt et besøk også av andre årsaker; institusjonen forvalter blant annet arkivmateriale som også er av norsk forskningsinteresse, for eksempel taterviser og andre visetekster fra grensetraktene.

2.4 Musikmuseet www.musikmuseet.se

Opplandsarkivets medarbeidere ble mottatt av Eva Olandersson, leder for museets samlinger. Hun orienterte om institusjonens historie og organisering. Deretter fikk Opplandsarkivet en omvisning i museets utstillingsområde og i instrumentsamlingen.

Musikmuseet inngår i Statens musiksamlingar sammen med Statens musikkbibliotek og Svenskt visarkiv. Museet holder til i Østermalm, i 1600-tallsbygningen Kronobageriet som er den eldste bevarte industribygningen i Stockholm.

Musikmuseets samlinger er bygget opp gjennom mer enn 100 år og består i dag av om lag 11 500 gjenstander. I tillegg til musikkinstrumenter forvalter museet en omfattende samling av kunstgjenstander med musikalisk tilknytning. *Nordiska museets* store samling av eldre norske musikkinstrumenter, er også lokalisert ved Musikmuseet. Her finnes blant annet et stort antall norske langleiker og originalen til den norske harpen som er mest utbredt i dag. Bare deler av gjenstandene kan stilles ut av gangen; resten oppbevares i magasin og er tilgjengelige for publikum etter avtale. Ansvaret for museets arkiv- og fotosamlinger ble overført til Statens musikkbibliotek og Svenskt visarkiv i 2003.

Musikmuseets utstillinger retter seg mot både barn og voksne. De er interaktive; her kan man både se, lytte til og prøve seg på en rekke musikkinstrumenter. Museumspedagogene tilbyr også instrumentverksted og åpen musikklek. I tilknytning til utstillingene arrangeres konserter, debatter og foredrag. Forskningsinstitusjonen publiserer også faglitteratur og musikkinnspillinger.